

בין הקורות זו לזו — פחות משלשה טפחים, אינו צריך להביא קורה אחרת, לפי שאומרים "לבוד".

אבל אם היה המרחק — בין הקורה והכותל או בין הקורות זו לזו — שלשה טפחים, צריך להביא קורה אחרת.

רבן שמעון בן גמליאל — הסובר בכל מקום: פחות מארבעה טפחים אומרים "לבוד" — אומר:

אם היה המרחק פחות מארבעה טפחים, אין כב-ב צריך להביא קורה אחרת.

ואם היה המרחק ארבעה טפחים צריך להביא קורה אחרת.

שיעור רוחב קורה הוא כדי שתוכל הקורה "לקבל" [לשאת על גבה] אריח, והיא חצי לבינה של שלשה על שלשה טפחים. ודיה לקורה שהיא ברוחב טפח כדי לקבל אריח לרחבו, ועודף של אצבע משני צדיה.

סמוכות; וכן ממה שכתב: ואם לאו "שאיין שתיהן רחבות טפח", ולא כתב "שאיין סמוכות", משמע שאין צריך אלא שיהא ברוחב שתיהן כאחת טפח.

ובשולחן ערוך שסג כב כתב: אם יש בשתיהן כדי לקבל אריח לרחבו דהיינו טפח, ואין בין זו לזו שלשה טפחים אין צריך להביא קורה אחרת; ויש אומרים שצריך שיהיו קרובות זו לזו בתוך טפח; וביאר המשנה ברורה: האריח לרחבו הוא טפח ומחצה וצריך שיהיה על כל פנים נסמך ממנו כרבע טפח על קורה זו וכרבע טפח על השניה ואם כן לא ישאר פירוד ביניהן אלא כשיעור טפח ולא יותר; וכפירוש האחרון כתבו הריטב"א והמאירי בסוגיין.

ומסיים רבא את הוכחת מהמשנה: אלמא, כי אית ביה טפח אמרינן "חבוט רמי", וכי לית ביה טפח, לא אמרינן "חבוט רמי".

ומשקינן: שמע מינה.

יתוב רב כהנא וקאמר להא שמעתא דרבא:

אמר ליה רב אשי לרב כהנא: וכי אטו כל היכא דלית ביה טפח לא אמרינן "חבוט רמי"? (13)

והא תניא: קורה של מבוי [הבאה להתיר טלטול במבוי בשבת] היוצאה מכותל זה שבצידו של פתח המבוי, ואינה נוגעת בכותל זה, שמצידו השני של פתח המבוי —

וכן שתי קורות, אחת יוצאה מכותל זה של המבוי ואחת יוצאה כנגדה מכותל זה שבצדו השני של פתח המבוי ואינן נוגעות זו בזו:

אם היה המרחק — בין הקורה והכותל או

אוהל טומאה, שהרי משנה מפורשת היא כדרכא; אלא הכי פריך: דלא ילפינן מאהל טומאה לסוכה ומילי אחריני, דהא גבי קורת מבוי אשכחן דאמרינן חבוט רמי אע"ג דלית בה טפח, אלמא לא גמרינן מטומאה למילי אחריני.

1. לשון רש"י: נתן שתים זו בצד זו דהיינו מתאימות כעין תאומים, אם מקבלות אריח לרחבו טפח כשהן סמוכות זו לזו, ואם לאו שאין שתיהן רחבות טפח צריך להביא קורה אחרת; וביאר הב"ח בסימן שסג כוונת רש"י, שצריך שיהיו נוגעות זו בזו ורחבות כאחת טפח, [ולמד כן מלשון רש"י "זו בצד זו", ואמנם צ"ב שהרי ממה שכתב רש"י "אם מקבלות וכו' כשהן סמוכות זו לזו", משמע, שעכשיו אינן

וכן שתי קורות המתאימות השוכבות זו בצד זו כמו תאומים, כאשר לא בזו יש רוחב כדי לקבל אריה, ואף לא בזו יש רוחב כדי לקבל אריה:

אם מקבלות אריה לרחבו שהוא טפח, (1) אין צריך להביא קורה אחרת. ואם לאו, צריך להביא קורה אחרת.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם מקבלות אריה לארכו שלשה טפחים, (2) אין צריך להביא קורה אחרת; ואם לאו, צריך להביא קורה אחרת. (3)

היו הקורות אחת למעלה ואחת למטה אחת גבוהה ואחת נמוכה, ובין שתיהן כדי לקבל אריה זו אצל זו, אלא שהאחת מעמידה גבוהים משל חברתה [רש"י עירובין] —

רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אומרים "חבוט רמי", ולפיכך:

רואין העליונה כאילו היא למטה ליד הקורה התחתונה, ואת [כלומר: או את] התחתונה — כאילו היא למעלה ליד הקורה העליונה. (4)

ובלבד שלא תהא עליונה למעלה מעשרים אמה, שהקורה כשהיא למעלה מעשרים אמה היא פסולה, [כמבואר במשנה בתחילת עירובין] —

ולא תהא התחתונה למטה מעשרה טפחים, שהקורה כשהיא למטה מעשרה טפחים היא פסולה, שאין מחיצה בפחות מעשרה טפחים [רש"י]. (5)

2. ביאר רש"י: להקל בא, כלומר: אפילו אין בהם טפח ואם מושיב על שתיהן אריה לרחבו אינו עומד, מרחיקן זו מזו ומושיב עליהן לארכו ובלבד שיהו בריאות לקבל כובדו ואורכו של אריה שלשה.

וביאר הריטב"א: רבן שמעון בן גמליאל מקיל יותר, אם מקבלות אריה לארכו שלשה כשרה, פירוש ולא משום דהשתא איכא בינייהו פחות משלשה והוא לבוד, דאם כן אפילו יותר משלשה נמי, דהא כל פחות מארבעה הוי לבוד לרבן שמעון בן גמליאל; אלא טעמא דרבן שמעון בן גמליאל דכל שמקבלות כובד אריה טפח שישמיהו עליהן לארכו בהכי סגי אע"פ שאין מקבלות אותן לרחבו.

וראה בריטב"א בעירובין שנסתפק לדעת רשב"ג אם צריך שיהא בכל קורה אצבע כמו לדעת חכמים או לא בעינן, ראה שם. והמאירי כתב שם, דבעינן שיהיה אצבע מכאן ואצבע מכאן.

3. לאו דוקא, כי דיו שיחברם יותר וימעט אור שביניהם, אלא דנקט אידך דקיל טפי להביא ביניהם קורה כל דהו למעט האויר, דכיון שהקורות קבועות בכותל קשה הוא לעקור אחת מהן ולקרבה לחברתה, ריטב"א עירובין.

4. מה שאנו אומרים "רואין את התחתונה כאילו היא למעלה" יסוד דינו מדין "גוד אסיק", ו"חבוט רמי" יסודו מדין "גוד אחית", וכמו שנתבאר בהערה לעיל.

5. כתב הריטב"א בעירובין: נלמוד מכאן, שאין אומרים "חבוט" או "אחית" אלא בשכל אחת מהן ראויה שתעמוד במקומה ותתקרב חברתה, מה שאין כן בזו.

6. א. נתבאר על פי רש"י; ודבריו צריכים תלמוד, שהרי מתחילת דבריו שכתב: שסכך

ב. אי נמי: בלבד שלא תהא תחתונה למטה מעשרה טפחים אלא למעלה מעשרה טפחים, ועליונה סמוכה לה בפחות משלשה.

אבל אם היה ביניהן שלשה טפחים שאי אתה יכול לומר "לבוד", כיון דלית ביה טפה, לא אמרינן "חבוט רמי".

שנינו במשנה: ושצילתה מרובה מחמתה כשרה:

ומקשינן: מדשנינו ושצילתה "מרובה" מחמתה כשירה הסוכה, הרי משמע, הא כי הדדי [כאשר שוין הן הצל והחמה], הסוכה פסולה.

והא תנן באידך פירקין [בפרק הקודם]: ושחמתה "מרובה" מצילתה, פסולה, ומשמע להיפוך: הא כי הדדי הרי היא כשרה?!

הרי למדנו: הא אם היו זה וזה [העליונה והתחתונה] בתוך עשרים אמה, אפילו העליונה סמוכה לשפת עשרים אמה והתחתונה סמוכה לשפת עשרה טפחים, אמרינן "חבוט רמי" ואף על גב דלית ביה רוחב טפה.

אמר ליה: תריין ואימא הכי:

א. "רואין" שאמרו אינו מטעם "חבוט רמי" אלא מטעם "לבוד", וכגון שהיו קרובים זה לזה פחות משלשה טפחים.

ב. מה שאמרו "ובלבד שלא תהא עליונה למעלה מעשרים ותחתונה למטה מעשרה", אין הכוונה שדי בקיומם של תנאים אלו, אלא בשני אופנים מיירי, והכי קאמר:

א. ובלבד שלא תהא עליונה למעלה מעשרים אמה אלא בתוך עשרים, והתחתונה סמוכה לה בפחות משלשה —

ואויר שוין פסול מפני שהחמה מרובה על הצל, משמע, שעיקר הדין תלוי בחמה ובצל ואין הסוכה פסולה אלא כשהחמה מרובה על הצל; ואילו מסוף דבריו שכתב: שחמה וצל שוין כשר מפני שהסכך עודף על האויר, משמע, שעיקר הדין תלוי בסכך ובאויר שלמעלה וצריך שיהא הסכך עודף על האויר.

וכתב הרש"ש: מה שכתב רש"י בתחילה, זה למאן דאמר: פרוץ כעומד מותר, אפילו הכי פסול כשהסכך והאויר שוין דבתר מטה אזלינן; ומה שכתב בסוף זה כתב ליישב למאן דאמר פרוץ כעומד אסור דלדידיה בתר מעלה אזלינן.

אמנם תמה הרש"ש: מאי פסקא — דמשנתנו — שצלתה מרובה למעלה כשרה, הא יכול להיות שלמעלה יהא עודף הסכך על האויר, ועדיין החמה מרובה על הצל, והרי הסוכה

פסולה כיון שאזלינן בתר מטה?!

והקשה עוד: אי אזלינן בתר למעלה, האיך כתוב במשנה בפרק הקודם שחמתה מרובה מצלתה פסולה, הא יכול להיות שהחמה למטה עודפת על הצל, ומכל מקום למעלה הסכך עודף על האויר, והרי הסוכה כשרה כיון שאזלינן בתר מעלה?!

ב. התוספות חלוקים על רש"י [ראה קושייתם, ומה שיישב הר"ן שיטת רש"י], ופירשו התוספות: משנתנו שמדויק ממנה "הא כי הדדי פסולה" מדובר מלמטה, כלומר למי שמסתכל מלמטה ורואה אויר שוה לסכך, כי דמיון הוא זה, שאויר גדול נדמה בעיניו כקטן עקב המרחק, ובאמת האויר גדול מן הסכך ולפיכך פסולה הסוכה; והמשנה לעיל שמדויק ממנה "הא כי הדדי כשרה" מדברת למי

ומשנינו: קרני השמש החודרים דרך אויר בסכך שלמעלה, עושים יותר חמה למטה מאשר גודל החור שדרכו חדרו; ושתי המשניות אינן מדברות על אותו ענין, אלא האחת מדברת על הסכך והאויר, והאחת מדברת על הצל והחמה.

וממילא לא קשיא סתירת המשניות:

כי כאן — במשנתנו, "ושצילתה מרובה מחמתה כשרה" — מדובר מלמעלה בסכך. שאם הסכך יותר מן האויר הרי היא כשרה. הא אם היו הסכך והאויר שוין אינה כשירה, שהרי למטה החמה מרובה על הצל.

כאן — במשנה בפרק הקודם: ושחמתה מרובה מצלתה פסולה — מדובר מלמטה בקרקעית הסוכה שם ניכרים החמה והצל, שיש יותר חמה מצל. הא אם היו החמה והצל שוין הרי הסוכה כשרה, שהרי הסכך עצמו עודף על האויר. (6)

אמר רב פפא: היינו דאמרי אינשי: כזוזא [מטבע קטנה של זוז] אויר מלעיל בגובה, הרי היא עושה חמה כגודל איסתירא [מטבע גדולה של סלע] מלתחת בקרקעית.

שנינו במשנה: המעובה כמין בית אף על פי

שאינן הכוכבים נראין מתוכה כשרה: תנו רבנן: המעובה כמין בית, אף על פי שאינן הכוכבים נראין מתוכה, כשרה.

ואם אין כוכבי חמה [זהרורי חמה] נראין מתוכה: בית שמאי פוסלין; ובית הלל מכשירין.

מתניתין:

העושה פוכתו בראש העגלה אף על גב שמיטלטלת היא ולא קבועה.

או בראש הספינה מקום גבוה של ספינה, אף על גב שהוא גבוה מאד והרוח שולטת שם ועוקרת את הסוכה. (8)

הסוכה כשרה, היות ודירת עראי היא הסוכה.

ועולין לה, מותר לעלות אליה ביום טוב. (9)

אבל אם עשה סוכתו בראש האילן, תיקן מושבו בראשו ועשה שם מחיצות וסכך —

או על גבי גמל, כגון נתן דלתות על שני גמלים והן קרקעית הסוכה, ועשה למעלה מחיצות וסכך. (10)

כחגבים וכן היינו בעיניהם; וראה מה שכתב מהרש"א, ומה שכתב בערוך לנר על זה.

8. אבל על גבי הספינה אין נחשבת הסוכה כסוכה שאינה קבועה, כי "שאני ספינה דאורחא בהכי וחשיבא קבע אע"ג דמטלטלת", [תוספות כא ב ד"ה שאין].

9. ביאר רש"י: אגב דתני בסיפא "ואין עולין לה ביום טוב", תני ברישא "ועולין לה ביום טוב".

10. מרש"י נראה שאינו גורס כן במשנה, שהרי

שמסתכל למעלה ורואה אויר וסכך שוין, הרי הסוכה כשירה, כי פרוץ כעומד הרי מותר.

7. נתבאר על פי רש"י; אבל לדעת התוספות הכי פירושו: כשיש אויר ברוחב מטבע גדולה של זוז מלמעלה, הרי לעומד מלתחת נראה האויר פחות מכך, ובגודל איסתירא שהיא לדעתם פחותה מזוז.

ודימו התוספות לזה מה שכתוב אצל המרגלים כשראו את הענקים: ונהי בעינינו

הסוכה כשרה, ואם עלה לה ביום טוב יצא ידי חובתו.

ואמנם אין עולין לה ביום טוב.⁽¹¹⁾ לפי שאין עולין ולא משתמשים באילן ביום טוב שמא יתלוש ממנו. וכן אסור לרכוב על גבי בהמה ביום טוב, שמא יחתוך זמורה להנהיגה.⁽¹²⁾

עשה שתיים [שתי דפנות] באילן סמך קרקעית הסוכה רובה באילן, ועשה סביבה בראש האילן שתי מחיצות, ואת האחת [דופן אחת] עשה בידי אדם, העמידה על הקרקע וסמך קצת קרקעית הסוכה באמצע הדופן, והדופן גבוהה מהקרקעית עשרה טפחים.⁽¹³⁾

או שעשה שתיים [שתי דפנות] בידי אדם ואחת באילן —

הרי הסוכה כשרה ואין עולין לה ביום טוב, שהרי אם ינטל האילן תיפול קרקעית הסוכה גם כשהיא סמוכה על שתי דפנות שבארץ, ונמצא משתמש באילן.

אבל אם עשה שלש בידי אדם ואחת באילן, הסוכה כשרה ואף עולין לה ביום טוב.

זה הכלל: כל שאילו ינטל האילן ויכולה כג-א הסוכה לעמוד בפני עצמה, הרי היא כשרה, ועולין לה ביום טוב.⁽¹⁾

גמרא:

מני מתניתין המכשרת סוכה שבראש הספינה? רבי עקיבא היא!

דתניא: העושה סוכתו בראש הספינה:

ואע"פ שעכשיו הקונדסין נסמכין באילן, כולי האי לא גזרינן, כיון דמפסקי קונדסין בין אילן לסכך.

והריטב"א לעיל כא ב ד"ה מפני שמעמידה, כתב בשם הרמב"ן: אבל מתניתין דלקמן [היינו משנתנו], אין הסכך סומך על האילן אלא שקרקע הסוכה נתון באילן ונעץ קונדיסין של עץ בקרקע הסוכה וסכך עליהן, אע"פ שהקונדיסין עומדין באילן לא חיישינן שהרי מעמיד דמעמיד הוא; ואם באנו לאסור להעמיד קונדסי סוכה במחובר הרי אתה אוסר מלהעמידם בארץ ולסכך בהן [דהא] [והא] לא אפשר, וראה עוד שם.

ולשון הרמב"ן במלחמות שם: "דמעשה קרקע בעלמא קא עביד".

וראה מה שכתב החזון איש בסימן קמג ב, בענין מעמיד מעמיד.

1. כתב הר"ן: והדר קתני "זה הכלל", לאתווי שאם אותן דפנות שהן בידי אדם אינן סמוכות,

לא פירש בה דבר, אלא בגמרא גבי סוכה על גבי בהמה; ודברי הגמרא יתבארו במקומם לפי גירסא זו.

11. כתב בשפת אמת: הוא הדין שאם עלה אליה מערב יום טוב, אסור לשהות שם, והוכיח כן מן הגמרא; וראה בהערה בגמרא בזה.

12. להשמיענו, שאף על פי שאין עולין לה ביום טוב, ואין הסוכה ראויה לשבעה ימים, מכל מקום כשירה הסוכה, וכדמפרש טעמא בגמרא, פני יהושע בהבנת רש"י.

13. כתב הר"ן: ודאמרינן "כשרה", היינו טעמא מפני שהסכך סומך בקרקעית הסוכה ואינו סומך [בגובהו] של אילן; דכיון דאילן לא חזי לסיכוך, אסרו חכמים להעמיד סכך בו כדי שלא יבוא לסכך בו [כדאמרינן לעיל כא ב "מפני שמעמידה דבדבר המקבל טומאה"] כמו שכתבתי למעלה,